

(G. P. Dwyer), kateheza nomadskih naroda u istočnoj Africi (C. Davies) i putovi religioznog odgoja katehizacijom djece (P. Šušnjara). U stvari svi ti članci, osim uvodnih i ovog zaključnog od P. Šušnjare, prevedeni su iz časopisa *On the move*, broj 18. rujan 1977. Časopis izdaje u nekoliko jezika Papinska komisija za duhovnu brigu selilaca i turista. Taj je broj bio potpuno posvećen katehezi svijeta u pokretu.

Knjižica nije namijenjena samo svećenicima koji rade u iseljeničkoj pastvi nego svim djelateljima u pastvi. Konačno, danas je sav svijet doista u pokretu pa to svaki dušobrižnik treba imati na umu. Zato će knjižica izvrsno poslužiti svima za razmišljanje i za poticanje u pastoralnom radu.

Adalbert Rebić

Karl Rahner, O POTREBI I BLAGOSLOVU MOLITVE. Preveo Jerko Matoš. Izd. KS, Zagreb 1978. Str. 124.

Ova knjižica poznatog teologa Karla Rahnera predstavlja skup njegovih propovijedi koje je održao u korizmi 1946. godine u Münchenu u crkvi Sv. Mihaela. To je osam poglavlja s temom molitve: Otvaranje srca, Duh pomagač, Molitva ljubavi, Molitva u svagdašnjici, Molitva nevolje, Posvetne molitve, Molitva krivice i Molitva odluke. Na početku je predgovor autora prvom i devetom izdanju knjige, ovo posljednje iz 1977. godine. To je očit znak koliko je djelo traženo i usprkos tome što je štampano prvi put prije tridesetak godina, nije umanjena njegova aktualnost. Na kraju je pak pogovor koji je napisao Sead Ivan Muhamedagić.

Onaj tko dobro pozna djela Karla Rahnera i stil njegovih teoloških spisa, koji za razumijevanje traži velik napor i stručnjaka, iznenadit će se suprotnim dojmovima u ovom djelu. Ono je čitko, lako razumljivo, prepuno slika iz života, oživljeno pjesničkim stilom. Istina, autor ovog djela zna biti takav u svojim predavanjima. Pa ipak, ovdje je još nešto više od te obične živosti.

Ovdje susrećemo Rahnera s mnogo osjećajnosti da se ponekad gotovo čini da je odviše izraza »ah«. Ali, iza ovog stila iskrsava pred čitaocem sadržaj toliko dubok i nevjerovatno doživljen da nas to odmah prenosi u blizinu onog svjetski poznatog autora

teoloških djela. Baza njegova razmišljanja o molitvi jest u prvom redu egzistencijalna. Nakon što iz personalnih odnosa otkriva u čovjeku izvanrednom upornošću njegove najdublje ponore i njegova svetišta, Rahner se u argumentiranju služi sve-topisamskim tekstovima. On upozorava da ove meditacije ne pretendiraju da pruže sustavnu teologiju molitve. Da je knjiga i nakon trideset godina aktualna samo je dokaz koliko je molitva potrebna danas. U predgovoru autor nas uvjerava da on iza rečenoga o molitvi u knjižici stoji jednako danas kao i na početku. On smatra da kao što ne smijemo prestajati moliti tako ne smijemo prestati ni govoriti o molitvi.

Hrvatski prijevod je veoma dobar i stilski izvanredno dotjeran. Tako knjiga i s te strane pridonosi čitkoći i razumljivosti ovog djela. Napomenimo još veoma lijep omot pa da knjiga bude zaokružena i opravdano tražena u nas.

Tomislav Ivančić

SNAGOM DUHA. Uvođenje u vjeru i život kršćanske zajednice. Priprava za sakrament potvrde (krizmu). Kršćanska sadašnjost Zagreb, 1977. 240 stranica, cijena 140 dinara.

Držim da je prikazujući ovu vrijednu knjigu dovoljno navesti riječi iz *Predgovora* koji su napisali sami izdavači: »Ova knjiga nije običan katekizam. Ona je u isti mah manje i više od toga. U svojoj je osnovi dvodijelna: prvim je svojim dijelom svojevrsna vjeronaučna čitanka, puna pitanja i svjedočanstava vjere; u drugom svom dijelu — dodatku — donosi sažeto bogatu kršćansku baštinu vjerovanja, razmišljanja o vjeri, moralu, sakramentima, molitvenim obrascima i druge važnije podatke za kršćanski život. Svojom cjelinom ona želi pomoći osobnijem i zrelijem uvođenju u vjeru i život kršćanske zajednice. Takva će, vjerujemo, izvrsno poslužiti u prvom redu pri pripremanju za sakrament kršćanske zrelosti — za potvrdu. No s korišću će za njom posegnuti i mnogi odrasli katekumeni pri pripremi za krštenje, zaručnici prije sklapanja kršćanske ženidbe, roditelji koji se žele potpunije osposobiti za vjerski odgoj svoje djece, brojne skupine mladih i pojedinci koje jednostavno zanimaju kršćani katolici i njihova vjera.

Sastavljači ove knjige željeli su je učiniti takvom da posluži mnogima na različite načine. Ona nije tako sastavljena da se prigodice ne bi mogli koristiti samo neki izabrani njezini dijeleži, niti je tako mozaična da ne bi sadržavala zaokruženi prikaz katoličke vjere i života. Nastala je suradnjom i nastojanjem mnogih imenovanih i neimenovanih. Svu ju je već u rukopisu pročitao i zagrebački nadbiskup metropolit msgr. Franjo Kuharić. Žalio je da dođe u ruke što većem broju ljudi, da iz nje tako uče te — ojačavši svoju vjeru — svojim zapažanjima, stečenim iskustvom i prijedlozima pomognu njezinim autorima da u daljnim izdanjima ova knjiga postane na taj način sve više skupno djelo cjelokupne naše Crkve, ponudeno svima među nama i oko nas.

Knjiga ima 20 brojeva u kojima se razrađuje sve što ide u poimovanje Crkve kao zajednice Kristovih vjernika, povijest te Crkve kroz stoljeća, osobito povijest te Crkve među nama Hrvatima, i sakramente kao znakove Kristove djelotvorne i spasosne prisutnosti među svojim vjernicima sabranima u Crkvu. U dodatku koji je sastavni dio knjige obrađeno je Vjeronanje apostolsko, sakramenti, kršćanski moral, crkvena godina i molitve. Na kraju dodatka nalazi se vrlo praktičan *Leksikon* (str. 224—237) najosnovnijih pojmova kršćanstva koje susrećemo u svakidašnjem životu i koje svaki kršćanin treba poznavati. U tom dodatku izdavači su dali na kraći i sustavniji način zaokruženu informaciju o kršćanskoj vjeri. Obrađujući Vjeronanje apostolsko izdavači su očitovali svoju izvanrednu pedagošku sposobnost. Na rubovima su crvenim slovima označili (i to pod brojevima) sažetke onog tumačenja koje se crnim slovima široko napisano nalazi na sredini stranica (str. 186—211). Ti sažeci mogu se koristiti na vjeronaučnim i na drugim susretima, zatim za izradu »kviza znanja« i »testova« o poznavanju kršćanske vjere i života. To će im pomoći da na zanimljiv način što dublje usvoje i što bolje provjere svoje znanje. Na kraju knjige je u obliku svojevrsne ispovijesti vjere poseban prilog koji je napisao msgr. Franjo Kuharić, nadbiskup i metropolit zagrebački.

Knjiga je izvrsno primljena među vjernicima i među katehetima. To dokazuju već dva izdanja te knjige u nepune dvije godine.

Adalbert Rebić

Ivan Cvitković: MARKS, ENGELS, LENJIN O REVOLUCIJI, Mladost — Beograd 1976.

Cvitkovićev sakupljeni materijal u neku ruku je hrestomatija klasika marksizma o pitanju religije.

Marx je u tom smislu bio pod jakim utjecajem Feuerbacha, ali je njegovu apstrakciju u odnosu prema religiji dopunjavao povijesnodijalektičkom zbiljom društvenog zbivanja. To je rezultat Marxova mišljenja o religiji. Svaka religija je otuđenje čovjeka, i to svaka religija, pa i »religija marksističkog ateizma«. U tom smislu je religija besadržajna. Nije dovoljno emancipirati državu od religije, kaže Marx. Treba emancipirati stvarnog čovjeka u društvu. Stoga je potrebno proučavati i čovjeka i religiju. Nasilne mjere religije su besmislene. (Str. 6—8).

Engels je bio više zainteresiran za pitanja religije od Marxa. On je u tome upotunjavao Marxa. Stoga Cvitković i tvrdi: onaj tko hoće razumjeti Marxa u pitanjima religije treba čitati njegova »komentatora« — Engelsa.

Svaka je religija samo fanatički odraz u obliku »nadzemaljskih sila« onoga što je zemaljski socijalno. Dakako, i Marx i Engels, kad govore o religiji, vide pred sobom kršćanstvo. S njim se najprije susreću. Za borbu protiv religije nije potrebna administrativna sila već preobražaj društva. Naučno uvjerenje nije spojivo s religioznim uvjerenjem. (Str. 8—13).

Lenjin prihvaća misli Marxa i Engelsa i nadopunjuje: emocije, osjećaj zavisnosti, egoizma — sve su to izvori religije. Treba crkvu odvojiti od države. Religija je privatna stvar, ali je treba istražiti s obzirom na socijalne korjene. Lenjin je nastojao očistiti radničku partiju od svega religioznog. U početku je bio miroljubiv prema ruskoj Pravoslavnoj crkvi, ali kad je došao na vlast, vidi se iz njegova pisanja o religiji, da je iskaliio svoje protureligiozne emocije... (Str. 4—17).

Pisac ili sakupljač tekstova — g. Cvitković — koji govore o religiji iz ostavštine klasika marksizma poradao je tekstove ili citate na odlomke iz djela Karla Marxa, zatim Fridricha Engelsa pa onda iz zajedničkih djela Marx-Engels i napokon iz ostavštine V. I. Lenjina.